

- <http://www.informika.ru/text/magaz/newpaper/messedu/cour0010/800.html>
12. Сук О.П. Системний підхід до інформатизації освіти / О. П. Сук // Фундаменталізація вищої освіти – необхідна умова випуску конкурентноспроможних фахівців : матеріали міжн. наук.-метод. конф. 11–13 квітня 2001 року. – Харків : НТУ «ХПІ», 2001. – С. 19–22.
 13. Суханов А. Концепция фундаментализации высшего образования и ее отражение в ГОСах / А. Суханов – Режим доступа: http://sci.informika.ru/text/magaz/higher/3_96/17-24.html

РЕЗЮМЕ

О. А. Наумкіна. Фундаментальність освіти: евристичний потенціал постнекласичної науки.

У статті розкрито основні підходи до визначення змісту поняття «фундаментальність освіти», а також виявлено евристичні можливості постнекласичної науки в реалізації принципу фундаментальності освіти.

Ключові слова: фундаментальність освіти, синергетика, нелінійне мислення, постнекласична наука, інактивованість пізнання.

SUMMARY

O. A. Naumkina. Fundamentals of Education: Heuristic Potential of Postclassical Sciences.

The basic approaches to definition of the content of notion "fundamentals of education" are revealed in the article and the heuristic possibilities of postnonclassical science in realization of the principle of fundamentals of education are defined here.

Key words: fundamentals of education, synergetics, nonlinear thinking, postnonclassical science, inactivity cognition.

УДК 37.017:165.742

О. В. Трубнікова

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

СУЧАСНИЙ ГУМАНІЗМ ЯК СВІТОГЛЯДНИЙ ПРИНЦИП НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

У статті розглянуто феномен гуманізму та його сучасні концепції як світоглядні засади для формування нової парадигми освіти. Указано, що освітня система повинна орієнтуватися на новий гуманістичний ідеал, в основі якого лежить принцип коеволюції, ноосферне світобачення та рівноправно-партнерська етика відносин людини з природними та соціальними процесами, з іншими людьми, з цінностями іншої культури.

Ключові слова: сучасний гуманізм, еволюційний гуманізм, ноосферний гуманізм, екологічний гуманізм, освіта.

Освіта є однією з пріоритетних галузей суспільного життя та засобом розвитку громадянського суспільства. Проте багато дослідників характеризують сучасний стан розвитку освітньої галузі як такий, що не відповідає вимогам сьогодення. По-перше, загострення глобальних проблем – екологічної, виробництва засобів масового знищення, розвитку ядерної енергетики, поширення тероризму тощо – свідчить про те, що сучасна система освіти неспроможна виховати у людей новий тип світогляду, який зміг би успішно розв'язувати ці проблеми, тобто забезпечити загальнолюдські та багато інших інтересів. По-друге, ця система не задовольняє й особисті інтереси дедалі більшої кількості людей. Часто погіршується якість навчання і як наслідок, слабка функціональна підготовка випускників з огляду на їх майбутню роботу в нових умовах. Тобто сучасна освіта не встигає за темпами динамічного розвитку суспільства. Для її ефективного функціонування необхідне становлення нової парадигми освіти, де пріоритетним є виховання нового типу світогляду, тобто відповідної системи цінностей людини XXI століття, які б забезпечили нову стратегію всієї діяльності людства, краще поєднували б інтереси кожної особистості із загальними, особливо загальнолюдськими, антропокосмічними та національними [12, 8–10]. Таким чином, освітня система повинна відповідати реаліям суспільного розвитку та виходити на якісно новий гуманістичний рівень, бо поряд з процесами глобалізації, інформатизації, комп'ютеризації сучасне суспільство характеризується стійким гуманістичним імперативом, який є не лише віссю культури, а й визначає напрями розвитку людства в цілому та окремої людини. Зокрема дедалі частіше дослідники говорять про гуманістичне суспільство як перспективу й тенденцію до становлення сучасної цивілізації (В. М. Єлісєєв, А. В. Комарова, В. О. Кувакін, А. О. Кудішина, Л. В. Мантатова). З огляду на вищезазначені проблеми актуалізується необхідність вивчення феномена сучасного гуманізму та можливості застосування цих доробків для формування нової освітньої парадигми.

Аналіз актуальних досліджень із зазначеної проблеми засвідчує, що останніми роками проводилася активна дослідницька діяльність з визначення підходів до аналізу сучасного гуманізму. Необхідно відзначити праці Г. В. Гівішвілі, В. Л. Гінзбурга, Ю. М. Єфремової, О. Г. Круглова, В. О. Кувакіна, А. О. Кудішиної, П. Куртца, М. А. Назарової, Т. А. Рубанцової, Л. В. Хазова та ін. Дослідженню окремих гуманістичних концепцій присвячені праці Н. А. Абрамової, І. І. Арсентієвої, І. М. Борзенка, К. А. Стародубцевої, Дж. Хакслі, О. О. Юйшиної та ін. Проте існує невелика кількість досліджень, де здійснено аналіз сучасного гуманізму як світоглядного принципу освіти XXI століття.

Мета статті – охарактеризувати сучасні гуманістичні концепції як світоглядні основи для формування нової освітньої парадигми.

У сучасній філософії та культурології немає однозначного підходу до тлумачення поняття «гуманізм». Термін «гуманізм» походить від латинського «humanus» – «людяний», «людський». З часом термін «гуманізм» наповнювався різноманітним змістом, відображаючи суспільні потреби, ідеали, рівень розвитку науки, освіти та культури, а також погляд дослідника на певну проблему.

Існують різні сучасні підходи до інтерпретації гуманізму. Багато дослідників розглядають феномен гуманізму як відкриту систему або світогляд, що динамічно розвивається (Г. В. Гівішвілі, В. О. Кувакін, А. О. Кудішина, Т. А. Рубанцова, Л. В. Хазова).

Г. В. Гівішвілі аналізує категорію гуманізму з двох позицій – індивідуальної (вузької) та соціальної (широкої). «Гуманізм у вузькому розумінні – це світогляд, що визнає гідність кожної людини вищою цінністю всього людства. Гуманізм у широкому контексті – це феномен культури, який стимулює загальний прогрес світової цивілізації» [4, 181]. З точки зору дослідника, синтез цих двох підходів приводить до розуміння гуманізму як відкритої системи, що динамічно розвивається: поглядів, уявлень, моральних принципів, які заперечують усі види нерівності між індивідуумом і суспільством; а також практичних дій, які реалізують цей принцип в економічній, політичній і юридичній сферах буття [4, 182].

Досліджуючи гуманізм як філософсько-соціологічний феномен, Т. А. Рубанцова подає таке його визначення: «...під гуманізмом розуміється відрефлектований антропоцентризм, об'єктом якого є людина як вища цінність» [8, 80]. На думку вченого, категорія гуманізму є відкритою, наповнюється різним змістом у відповідні історичні епохи.

Гуманізм як відкритий світогляд розглядає і В. О. Кувакін: «Гуманізм – це світогляд, у центрі якого ідея людини як вищої цінності та пріоритетної відносно себе реальності в ряду всіх інших матеріальних і духовних цінностей». Далі науковець зазначає: «Гуманізм – це світогляд без меж, оскільки передбачає у собі відкритість, динамізм і розвиток, можливість радикальних внутрішніх трансформацій перед обличчям змін і нових перспектив людини та її світу» [10, 104–105].

Олександр Круглов також вважає, що гуманізм є людяність, тобто «готовність будувати спільне життя на мінімумі найпростіших, таких, що безпосередньо відчуються кожним, універсальних цінностей (очевидному взаємному праві кожного на життя, гідність, власність), надавши погляди на все інше свободі совісті» [10, 109]. Таким чином, гуманізм не є ідеологією, але ґрунтом, на який ми стаємо, коли хочемо забути про священну тиранію будь-яких ідеологій.

Лев Балашов висуває 40 тез про гуманізм. Він відзначає, що гуманістична філософія – це «умонастрій мислячих людей, усвідомлена установка на людяність без меж», а гуманізм – це «усвідомлена осмислена людяність» [10, 123].

Дослідник П. Куртц виділяє п'ять «стержневих» ознак гуманізму: 1) гуманізм пропонує набір цінностей і достоїнств, що витікають із визнання людської свободи і самостійності. Етика гуманізму протистойть релігійно-авторитарній етиці; 2) гуманізм заперечує ідею надприродного; 3) гуманізм прихильний методу дослідження, що спирається на розум і наукову об'єктивність; 4) гуманізм володіє своєю нередуктивістською природною онтологією, заснованою на науковому знанні; 5) справою філософів-гуманістів є не лише питання теорії, але і втілення ідей гуманізму у практичному житті як альтернативи теїстичним релігіям [10, 136].

Таким чином, сучасні гуманісти, визнаючи наявність у сучасному суспільстві й сучасній філософії деструктивних тенденцій, з оптимізмом дивляться в майбутнє. На їхню думку, розкриття потенційно закладеного в кожній людині ресурсу гуманності залежатиме як від особистих зусиль самих індивідів, так і від держав й урядів, що створюють сприятливі умови для життя і творчості своїх громадян.

Сучасний гуманізм об'єднує різні підходи до визначення його інтегративної ідеї. Дослідники виділяють еволюційний гуманізм, ноосферний гуманізм, екологічний гуманізм тощо. Розглянемо докладніше кожен із них.

Теоретиком і натхненником еволюційного гуманізму став Дж. Хакслі, серед його послідовників – Дж. Сімпсон, Е. Майр, Р. Докінс та ін. Поширення концепції еволюційного гуманізму пов'язане з обставиною, що сьогодні ми стоїмо перед обличчям загрози загибелі всього людства. Один із діячів руху вільнодумних Л. Мюллер пише, що «зростаюче забруднення довкілля, екологічна криза, криза продовольства, розрив, що збільшується, між багатими і бідними, загроза війни... – ось далеко не всі небезпеки, перед якими опинилася людина» [11]. Він зауважує, що на ці зміни, що є дві реакції. Перша полягає в небажанні дошукатися істинних причин цього положення і як наслідок – спроба знайти їх у релігійних системах. Друга – еволюційний гуманізм, який, як наголошує Л. Мюллер, «зустрічає небезпеки з відкритим серцем і розплющеними очима, розкриваючи причини, розуміючи, пояснюючи їх і роблячи спроби знайти шляхи знищення цих небезпек» [11].

У своїх працях Дж. Хакслі неодноразово наводить ідею про те, що «саме існування людини може бути поліпшене, що є величезні людські можливості для поліпшення світу» [11]. Основу всіх успіхів він убачає у засобах пізнання, що збільшуються, які сприяють появі нової системи ідей, тобто нової організації мислення, почуттів і віри. Таким чином, система ідей обумовлює психосоціальну еволюцію, підтримує основу людського суспільства і культури і значною мірою детермінує людську політику і лінію її поведінки. «На його думку, зростання пізнання рухає нас до радикально нового типу системи ідей, яку я називаю еволюційним гуманізмом» [11].

Одним з аспектів еволюційного гуманізму є взаємовідносини людини і природи. Розглядаючи ці зв'язки, учений заявляє про те, що не можна вважати людину тільки переможцем природи. Людина має бути партнером природи,

складовою частиною єдиного природного процесу, продуктом якого вона є, водночас виконуючи найважливішу роль.

Інший аспект еволюційного гуманізму – нова етика відносин між народами. У своїх працях Дж. Хакслі неодноразово говорить про створення такої економічної ситуації на планеті, коли всі народи піднялися б на вищий життєвий рівень. Проте, як справедливо він зазначає, це багато в чому залежить від наявної економічної ситуації в кожній країні [11].

В основі еволюційного гуманізму лежать чотири ключові ідеї. По-перше, усвідомлення того, що людина відповідає за своє майбутнє, а також за розвиток усієї планети, і цю відповідальність вона не може покласти ані на Бога, ані на долю, ані на щось інше – лише на себе саму. По-друге, визнання факту, що людина є лише один з багатьох існуючих на Землі видів живих істот і тому людство не повинно перетворюватися на сукупність «псевдовидів», що конкурують, які ми називаємо націями, релігійними групами. По-третє, ідея реалізації людських надій замість ідеї досягнення суто матеріального благополуччя. По-четверте, намагання підвищити якість – якість життя навколишнього середовища, а не збільшити кількість людських груп, потреб, грошей, товарів і послуг [6, 42].

Таким чином, сьогодні гостро постає питання про необхідність формування нової глобальної гуманістичної та етичної свідомості. Тому у світлі існуючих проблем ідеї еволюційного гуманізму залишаються цінними та актуальними для сучасного людства.

Іншим напрямом сучасного гуманізму є ноосферний гуманізм, який бере свій початок у філософії космізму та вченні про ноосферу В. І. Вернадського. Однак коло ідейних впливів, які визначили формування ноосферного гуманізму, набагато ширше. З ним пов'язані імена К. Ясперса, П. Тейара де Шардена, М. Ф. Фьодорова, К. Е. Цюлковського, С.А. Подолінського та ін. Науково-філософський світогляд, що продовжує ідеї зазначених мислителів, і дістав назву ноосферного гуманізму. Серед сучасних дослідників даного концепту можна назвати Н. А. Абрамову, І. І. Арсентієву, І. М. Борзенка, К. А. Стародубцеву, О. О. Юйшину та ін. У межах досліджень зазначених науковців відбулося гуманістичне наповнення поняття «ноосфера». Згідно з класичним визначенням В. І. Вернадського, ноосфера – це новий еволюційний стан біосфери. У сучасних дослідженнях поняття «ноосфера» стає більш широким і системним. Так, І. І. Арсентієва та К. А. Стародубцева зазначають, що «становлення ноосфери розуміється як альтернатива самознищенню, деградації людини», а тому «гуманізм у світі, що глобалізується, набуває більш місткого порівняно з традиційною інтерпретацією значення: не лише любов до людини, але й до всього людства, природи як середовища існування людини, що диктує необхідність відмовитися від тих соціальних і культурних цінностей, які стимулюють зростання матеріального споживання» [1, 177-178].

Поява ноосферного гуманізму як світогляду стала результатом аналізу сучасної ситуації у світі, негативні аспекти якої дослідник І. М. Борзенко сформулював так: 1) розвиток науково-технічних сил людства досягнув

критичної величини, достатньої для його самознищення; 2) різке загострення відносин між людиною та навколишньою природою, між окремими регіонами населення Землі, що нерівномірно розвиваються; 3) інтенсифікація продуктивності праці та глобальне розширення засобів масової інформації призводять дедалі масовішого феномена відчуження окремих індивідів, до їх заглиблення у світ виробничо-споживацького існування та ірраціональних ілюзій; 4) XX століття породило велику кількість конфліктів між людиною та суспільством у вигляді тоталітаризму, расизму, догматизму, екстремізму. Міць цих небезпечних феноменів збільшується, особливо на рівні психології та ідеології, що обертається постійною загрозою безпеці людей і джерелом їх страждань [3, 59–60].

Розв'язання перелічених проблем вимагає визнання таких гуманістичних імперативів: гідне життя для кожної людини, мирне співіснування, екологічна безпека, соціально-моральна справедливість, осмисленість існування – актуальний вектор сучасної історії. На думку І. М. Борзенка, не рахуватися з цим – сліпо та небезпечно, а нехтувати гуманістичними цінностями – аморально і теж небезпечно. Вихід полягає у збереженні спадкоємності досвіду, у врахуванні всіх глобальних імперативів і тенденцій. З точки зору науковця, гуманізація людства постає фактично єдиним імперативом його виживання. Ноосферний гуманізм ставить завдання загальнолюдської солідарності в ім'я «гуманістичного перетворення внутрішньої та навколишньої природи людини в космічних масштабах з метою досягнення життєстійкості загальнолюдського дому – Всесвіту та його волелюбного, відповідального й життєлюбного населення – землян» [3, 60].

Відповідно до внутрішньої логіки ноосферного гуманізму його основні положення поділяються на дві частини. Перша – «це універсальна наука про єдність людини, життя й Всесвіту та загальні закони їх системно-організаційної будови, функціонування та розвитку». Друга – це «філософська віра у вирішальну роль людського розуму в космoeволюційному процесі». Ця роль, на думку І. М. Борзенка, полягає «у справі досягнення ближчої мети світового розвитку (загальнопланетної згоди, переходу біосфери у стан ноосфери); у визначенні кінцевої мети подальшого розвитку світу (життєздатність усіх і кожного, еквівалентна вищій організованості світу); у справі досягнення цієї кінцевої мети шляхом глибинного перетворення – очищення та гармонізації середовища існування та свідомої регуляції внутрішньої та навколишньої природи людини» [2, 323].

Іншим видом сучасного гуманізму є екологічний гуманізм, який тісно пов'язаний з ноосферним гуманізмом. Разом із тим, він є ширшим у річищі розгляду об'єктивної реальності, адже спрямований на збереження не лише розуму та людства, але й на виживання та сприятливий розвиток усього живого на планеті. Одночасно екологічний гуманізм тісно пов'язаний з концепцією «стійкого розвитку» (А. Д. Урсул, О. Л. Романович, М. М. Руткевич, В. І. Данілов-Даніліян та ін.).

Людство зіткнулося із суперечностями, що дедалі загострюються, між зростаючими потребами і нездатністю біосфери їх забезпечити не руйнуючись. У результаті соціально-економічний розвиток набув характеру прискореного руху до глобальної екокатастрофи, при цьому ставиться під загрозу не лише задоволення життєво важливих потреб та інтересів майбутніх поколінь людей, але й можливість їх існування. Виникла ідея розв'язати цю суперечність шляхом переходу до такого цивілізаційного розвитку, який не руйнує своєї природної основи, гарантуючи людству можливість виживання і подальшого безперервного, тобто керованого і стійкого, розвитку. Концепція стійкого розвитку виникла у XX столітті не випадково, оскільки розробка прогнозів глобального розвитку стала практичною потребою. Вона спирається на досягнення всіх наук про суспільство і природу, тому самою своєю сутністю є інтегральною. Аналізуючи концепцію стійкого розвитку, науковець М. М. Руткевич робить два основні філософські висновки. По-перше, шлях людства в майбутнє повинен лежати через збереження і покращання середовища існування теперішнього й наступних поколінь усього людства, а також поступову ліквідацію колосальної та поки що зростаючої нерівності в умовах існування між континентами, регіонами, країнами, народами. По-друге, напрацювання співвідношення суспільної свідомості, її вищого прояву – науки – і суспільного буття, шляхів його перетворення на наукових началах, іншими словами, управління суспільством у глобальному масштабі [9, 32–33].

Отже, ціннісні засади сучасної цивілізації іманентно містять екологічні імперативи, які тісно пов'язані з гуманістичними. Еколого-соціальні кризи вимагають практичного гуманізму, але й вони примушують людство піднятися на нову теоретичну сходинку. Шлях до істинно глобальної свідомості й всесвітньої культури лежить не через придушення одних культур іншими, не через раціональне конструювання якихось нових систем, а через об'єднання людей і націй на основі загальнолюдської моральної мудрості [5, 197]. Дослідник А. О. Горелов виділяє такі принципи екологічного гуманізму: гармонія людини з природою; рівноцінність усього живого; ненасилля; самообмеження замість споживання; становлення любовно-творчої особистості; необхідність морального самовдосконалення; особистісна відповідальність за світ; «золоте правило екології» («стався до природи так, як бажаєш, щоб ставилися до тебе»); збереження різноманіття природи, людини, культури [5, 200].

На думку Д. А. Кулабухова, екологічний гуманізм як основа екологічного імперативу відбиває багатство і різноманіття культуротворчої діяльності людини в контексті всіх її складових, зокрема вітально-біологічної, соціальної, етичної, естетичної, наукової, релігійної та ін. Екологічний гуманізм стає феноменом розвитку екологічної свідомості в контексті збереження як першої, так і другої природи. Завдяки екологічному гуманізму наділена цілісним сприйняттям світу, буття людина (носій і творець культури) рівнозначно ставиться до важливості збереження і місця існування (процесу творчості), результатів цього проживання (зокрема художніх творів). Отже, екологічний

гуманізм, будучи ціннісною системою одухотворення світу, його гармонізації, олюднення, нормування, стандартизації, ідеалізації, є феноменом розвитку екологічної свідомості в контексті збереження природи, культури і самої людини як базових сторін культурного ландшафту [7, 65–67].

Дослідниця феномена гуманізму А. О. Кудішина, аналізуючи види сучасного гуманізму, відзначає їх споріднені ознаки. Так, еволюційний, ноосферний та екологічний гуманізми мають за основу визнання актуальності гуманістичних імперативів часу, ідею кардинального розширення морального світу кожної особистості, підвищення рівня освіченості, свідомості й самосвідомості індивіда та людського роду, консолідацію та зміцнення загальнолюдської солідарності у справі гуманного перетворення внутрішнього світу людини та навколишнього середовища аж до космічних масштабів. Еволюційний, ноосферний та екологічний гуманізми – це приклади тих планетарних програм, які здатні оцінити складність і водночас цілісність сучасної цивілізації та дати наукові рекомендації щодо розв'язання проблем розвитку цивілізації в майбутньому. Проте глобальний масштаб гуманістичних проєктів не полягає у затвердженні одновимірного цивілізаційного стандарту. Він спрямований на збереження, а не руйнування національного та культурного різноманіття, що відповідає духу гуманізму з його ідеєю прийняття життя в його різноманітті [6, 55].

Отже, як засвідчує аналіз ідей екологічного, еволюційного та ноосферного гуманізму, базові положення цих концепцій визначили одну з провідних характеристик сучасного гуманізму – його планетарність. Тому типи гуманізму можна вважати різновидами єдиного планетарного або глобального гуманізму.

Таким чином, стратегічна мета перебудови системи освіти на засадах сучасного гуманізму полягає в усвідомленні людини як аксіологічної домінанти в педагогічному процесі. У зв'язку з цим основним завданням освіти повинен стати перехід від декларації принципів гуманізму до створення умов для всебічного розвитку особистості. Проте сприйняття людини як вищої цінності не повинно породжувати конфліктну ситуацію в тріаді «людина – суспільство – природа». Освітня система повинна ґрунтуватися на новому гуманістичному ідеалі, в основі якого лежить відмова від ідеї контролю, придушення, панування людини над природою, зміщення акценту з ідеалу антропоцентризму на ідею екоцентризму, коеволюції. Невід'ємною характеристикою нового гуманістичного ідеалу повинні стати рівноправно-партнерські відносини людини з природними та соціальними процесами, з іншими людьми, з цінностями іншої культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арсентьева И. И. Феномен ноосферного гуманизма в глобализующемся мире: [сб. науч. трудов] / И. И. Арсентьева, К. А. Стародубцева. – Иркутск: Иркут. гос. ун-т, 2004. – 461 с.

2. Борзенко И. М. Основы современного гуманизма / И. М. Борзенко, В. А. Кувакин, А. А. Кудишина. – М. : Российское гуманистическое общество, 2002. – 381 с.
3. Борзенко И. М. Планетарные аспекты гуманистического мировоззрения / И. М. Борзенко // Здравый смысл. – 1999. – № 3 (12). – С. 59–60.
4. Гивишвили Г. В. Феномен гуманизма / Г. В. Гивишвили. – М. : Российское гуманистическое общество, 2001. – 400 с.
5. Горелов А. А. Социальная экология / А. А. Горелов. – М., 1998. – 262 с.
6. Кудишина А. А. Современный гуманизм как феномен культуры: философско-культурологический анализ: дис. ... доктора филос. наук: 24.00.01 / Кудишина Анна Алексеевна. – М., 2007. – 359 с.
7. Кулабухов Д. А. Экология культуры: культурно-антропологические аспекты: дис. ... канд. филос. наук: 24.00.01 / Кулабухов Дмитрий Анатольевич. – Белгород, 2007. – 148 с.
8. Рубанцова Т. А. Гуманизация современного образования / Т. А. Рубанцова. – Новосибирск: СО РАН, 2000. – 252 с.
9. Руткевич М. Н. Философское значение концепции устойчивого развития / М. Н. Руткевич // Вопросы философии. – 2002. – № 11. – С. 24–35.
10. Современный гуманизм: документы и исследования : спец. выпуск ежеквартальника «Здравый смысл. Журнал скептиков, оптимистов и гуманистов» / [сост. В. А. Кувакин]. – М.: Российское гуманистическое общество, 2000. – 144 с.
11. Трофимова З. П. Концепция эволюционного гуманизма в современном английском свободомыслии [Электронный ресурс] / З. П. Трофимова // Вестник Московского университета. – 1995. – № 2. – С. 52–59. – Режим доступа до журн.: http://www.philos.msu.ru/vestnik/philos/art/1995/trofimova_concept.htm
12. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття : [монографія]. – К. : Пед. думка, 2007. – 352 с. – Серія «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми».

РЕЗЮМЕ

О. В. Трубникова. Современный гуманизм как мировоззренческий принцип новой парадигмы образования.

В статье рассмотрен феномен гуманизма и его современные концепции как мировоззренческие основания для формирования новой парадигмы образования. Указано, что образовательная система должна ориентироваться на новый гуманистический идеал, в основе которого лежит принцип коэволюции, ноосферное мировидение и равноправно-партнерская этика отношений человека с природными и социальными процессами, с другими людьми, с ценностями иной культуры.

Ключевые слова: *современный гуманизм, эволюционный гуманизм, ноосферный гуманизм, экологический гуманизм, образование.*

SUMMARY

O. V. Trubnikova. Contemporary Humanism as an Ideological Principle of the New Educational Paradigm.

The article deals with the phenomenon of humanism, its contemporary concepts and possibilities of their application to form a new paradigm of education. It is stated that the education system should be built on a new humanistic ideal, based on the principle of coevolution, noosphere outlook and equal-partnership relations with natural and social processes, with other people, with the values of other cultures.

Key words: *contemporary humanism, evolutionary humanism, noosphere humanism, ecological humanism, education.*